

Podmaniczky I. János

Az aszódi Podmaniczky család története szorosan összefügg Aszód település történelmével. Aszód történetének legrészletesebb és legpontosabb összefoglalását olvashatjuk dr. Asztalos István, „Kisváros a Galga mentén” c. könyvében, így a Podmaniczky család aszódi történetének is ez a kötet a leghívebb tükre.

„A török alól felszabadult Aszódon hamarosan visszaköltöztek az elmenekült lakosok. Szelényi Lőrinc halála után birtokát felesége, Jush Judit örökölte. Az özvegy ismét férjhez ment, mégpedig egy Zólyom megyei birtokos család daliás ivadékához, vitélő nemes Osztroluczky Jánoshoz. A király megerősítette Jush Juditot és férjét Aszód birtoklásában, akik fiatalos lendülettel láttak hozzá birtokaik megszervezéséhez.

Az utolsó kuruc Pest megyei alispáni tisztséget betöltő Osztroluczky János 1711-ben felesküdt a császár hűségére, ám hamarosan, 1712-ben a (Zólyom melletti) Osztrolukán meghalt. A birtok irányítása és két felnőtt kort megélt lányának nevelése az özvegy feladata lett, aki mindkettőt nagyszerűen megoldotta. 1715-ben Judit lánya itt, Aszódon, a „lányos háznál” tartotta lakodalmát Podmaniczky I. Jánossal.”

Podmaniczky I. János

Osztroluczky Judit

„Az aszódi családot alapító Podmaniczky I. János fiatalságáról, tanulóéveiről szinte semmit sem tudunk. Aszódi gazdálkodásának dokumentumai, közszereplése, Pest megyében és az evangélikus egyházában betöltött tisztségei azt igazolják, hogy iskolázott, a jogban kiemelkedő ismeretekkel rendelkező, a magyar és a latin nyelven kívül minden bizonnyal szlovák és a német nyelvben is jártas ember volt. Az irodalmat és más művészeteket is kedvelő lehetett, hiszen vallásos témájú verseket írt, házában munkát adott Mányoki Ádámnak, gyermekeinek iskoláztatásáról különös gondossággal járt el.”

„Podmaniczky I. János házasság kötése és Aszódra kerülése után Pest megye közéletében folyamatosan részt vett, jelentős feladatokkal bízták meg, különösen az 1720-as és 1730-as években a megye vezető személyiségei közé tartozott. A megyei közéletben betöltött

szerepére utal, hogy amikor a jegyzőkönyvekben a jegyzők a jelenlévők neveit sorolják fel, általában Grassalkovich Antal után Podmaniczky János nevét jegyezték fel.

A vármegyei közszereplése mellett az evangélikus egyházban is szorgosan munkálkodott. Nagy szerepe volt a Pest megyei evangélikus esperesség létrehozásában, s ő szervezte meg az egyházmegye középiskoláját is, amelynek jogutódja mind a mai napig létezik.

Podmaniczky I. János szigorú erkölcsű ember volt. Önmaga példás életével nem elégedett meg, másokat is a tiszta erkölcsű, istenfélő életmódra buzdított. Akinél mulasztást, rossz példát tapasztalt, azt szigorúan megbüntette. Osztroluczky Judittal harmonikus házasságban élt. Példamutató életükről már a kortársak is meggyőződhetnek. Jobbágyaik, Aszód lakói azzal is kifejezték urukhoz és asszonyukhoz való ragaszkodásukat, hogy a családban született gyermekek közül általában az elsőszülött fiút Jánosra, a lányt Juditra keresztelték. Ez a szokás a törzsökös aszódi lakosságkörében a XX. század közepéig, ha nem is tudatosan, de szokásban fennmaradt.

Az 1720-as évek első felében a család szerény keretek között, igen sokat dolgozva élte mindennapi életét. Podmaniczky I. János, mint keresett ügyvéd, valamit PPS vm. egyik vezetője hivatali elfoglaltságai miatt sokat utazott. Ilyenkor felesége irányította a gazdaság munkáját. Luxus dolgokra alig, vagy keveset költöttek, viszont igényesen nevelték gyermekeiket, akik részére Besztercebányáról hozattak könyveket és clavichordiumot (a zongora őse). Természetesen sokat áldoztak egyházukra és emberbaráti jószívűségüket sem vonták meg a vándordiakoktól, sőt még a kéregető katolikus szerzetesektől sem.

Az 1720-as évek második felében aztán egyre jobban beérett a sok munka, meghozta gyümölcsét a szorgos fáradozás, amelyet a Podmaniczky házaspár uralmaik gazdasági fellendítéséért tettek. Különösen az a felismerés lendített a bevétel-növekedésen, hogy a legjobb pénzszerző vállalkozás a kocsmáztatás, valamint a sörfőzde és a tégláégető üzemeltetése. Podmaniczky I. János nem tartotta rangon alulinak ezekkel az üzletágakkal való tevékeny foglalkozást, ami jövedelme eredményein jótékonyan megmutatkozott.”

„Podmaniczky I. János tehát Aszódot tette meg birtokai központjává. Ezt úgy lehetne pontosabban megfogalmazni, hogy a fiatal földesúr ezen a téren is folytatta apósa és anyósa megkezdett birtokszervező munkáját. Ennek eredményeképpen a bevételei is folyamatosan emelkedtek. Az egymás után született gyermekei is kényelmesebb lakhatást követeltek, ezért aztán az 1720-as évek közepén hozzálátott új udvarháza felépítéséhez. A kastély, vagy amiképpen ekkor nevezték *rezidenciális ház* építését – a fennmaradt dokumentumok alapján – 1727. május 27-én kezdték meg, melyet 1730-ban fejeztek be. A kastély átépítése az uraságnak kb. 3000 forintjába került. Ez akkoriban hatalmas összeg volt. A Podmaniczky I. János által épített kastélyból mind a mai napig megmaradt az a középső traktus, ahol egykoron az ebédlő és a tágas lakószobák álltak. Ezekhez csatlakozott mindkét végéről a majorsághoz tartozó gazdasági rész, feltehetően a cselédség lakásai, a kamrák, az istállók, stb. A befolyt jövedelemből nemcsak a palota építésére fordított jelentős összeget Podmaniczky I. János, hanem a különböző helyeken elterülő majorsági fejlesztéseire is. Már az 1720-as években a lóállomány nemesítésére a megyétől kért és kapott mént. A tiszaföldvári ménését fiai is tovább fejlesztették, ahonnan százával adták el mind a hadseregnek, mind a magánosoknak a háta- és fogatos lovakat. Kenyér gabonáját saját malmaiban (Aszódon vízi- és általa épített szárazmalom is volt) öröltette meg. Rezidenciális házánaál 6 öl hosszú és 2 öl széles pincét épített. Uradalmi tisztéknek külön lakásokat (házakat) létesítettek. Gazdaságpolitikájuk részeként birtok központjukat, Aszódot is fejlesztették, ahová befogadták a zsidókat, a német, szlovák és magyar iparosokat és ezzel élénk kereskedelmű, fejlett helyi kézműiparral rendelkező mezőváros kibontakozását segítették elő. Mindezek megerősítették

saját gazdaságuk további fejlődését, ugyanakkor az alattvalók számára is kedvező közgazdasági feltételeket és társadalmi viszonyokat biztosítottak. A XVIII. Század évtizedeiben tehát a család gazdasági fejlődése töretlenül haladt előre. A majorságok fejlesztésével, a háborús konjunktúrák kihasználásával, a jó üzleti, kereskedői érzék (kocsmáltatás) alkalmazásával, sikeres házasságkötéseikkel a század végére az ország legvagyonosabb arisztokratái közé emelkedtek.”

A fent leírt udvarházban élt Podmaniczky I. János és felesége, haláláig. Podmaniczky I. János 1743-ban, felesége Osztroluczky Judit 1766. június 19.-én tért meg teremtőjéhez.

Aszódon ma mindössze egy utca és egy művészeti iskola viseli magán a Podmaniczkyak nevét. A méltatlanul elfeledett, Aszód életét a mai napig is meghatározó birtokalapító, településfejlesztő család atyjának városépítő, idegenekkel szemben toleráns, befogadó és előrelátó személyisége miatt választotta a Lokálpatrióta Társaság névadójának Podmanicky János személyét.

(Az idézetek forrása dr. Asztalos István „Kisváros a Galga mentén” c. helytörténeti könyve.)